

Vrijwillige ouderbijdrage primair onderwijs: beperk de kosten, zet ouders niet onder druk en sluit kinderen niet uit!

Pamflet van Leergeld Nederland¹ – 5 september 2016

Primair onderwijs in Nederland is kosteloos. Basisscholen ontvangen hiervoor bekostiging vanuit de overheid. Zij krijgen van rijkswege echter geen geld voor extra activiteiten zoals een kerstviering, sportdag, excursies of schoolreisjes. Hiervoor mogen basisscholen ouders om een ouderbijdrage vragen, maar deze bijdrage is per definitie vrijwillig². Uit de werkpraktijk van onze 93 Leergeld stichtingen in 248 Nederlandse gemeenten merken wij dat basisscholen heel verschillend omgaan met deze vrijwillige ouderbijdrage. Het gaat dan niet alleen om de hoogte en de bestemming ervan, maar ook om de wijze van inning, waarbij soms voorbij wordt gegaan aan het vrijwillige karakter ervan. Steeds vaker wordt de inning geregeld via de ouderraad en wordt er gebruik gemaakt van machtigingen voor automatische incasso's. Wij merken dat ouders met minimale financiële middelen zich onder druk gezet voelen om de bijdrage te betalen. Het niet kunnen voldoen van de vrijwillige bijdrage levert hen stress op. Zij vrezen dat hun kinderen daardoor een andere behandeling zullen krijgen of uitgesloten zullen worden van gezamenlijke activiteiten op school, wat soms ook gebeurt. Niet alle scholen lijken zich er bewust van dat er ook leerlingen uit gezinnen komen met minimale financiële middelen, voor wie het niet betalen van de ouderbijdrage geen kwestie is van onwil, maar van onmacht. Soms is er een externe partij, zoals een Stichting Leergeld, nodig om dit aan de school duidelijk te maken, alvorens er naar een oplossing wordt gezocht.

Leergeld wil dat alle kinderen op school kunnen meedoen, ongeacht de vraag of hun ouders wel of niet een vrijwillige ouderbijdrage betalen. Uitsluiting op de basisschool heeft invloed op de eigenwaarde van kinderen en kan kinderen al op jonge leeftijd op achterstand zetten. Via dit pamflet willen wij het basisonderwijs (directies, schoolbesturen, ouders) ervan bewust maken dat niet-betaling van de ouderbijdrage in veel gevallen berust op onmacht en niet op onwil. Daarnaast roepen wij basisscholen op om ervoor te zorgen dat alle kinderen kunnen meedoen!

De hoogte en de bestemming van de vrijwillige ouderbijdrage

De hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage die basisscholen vragen, verschilt per school enorm: van € 10 tot € 120. Deze bedragen zijn deels afhankelijk van wat er precies wordt meegenomen in de ouderbijdrage. Dit varieert ook enorm per basisschool en is niet altijd even helder. Er zijn scholen die de bestemming van de bijdrage helemaal niet specificeren. Bij die scholen zou het zo kunnen zijn dat

¹ Vereniging van 93 lokale Stichtingen Leergeld met als belangrijkste doelstelling om kinderen uit minimegezinnen te ondersteunen op het gebied van educatie, sport en cultuur zodat zij kunnen meedoen met andere kinderen. In 2015 zijn ruim 77.000 kinderen geholpen.

² De wettelijke voorschriften rond de vrijwillige ouderbijdrage zijn te vinden in de Wet Primair Onderwijs (WPO) en de Wet Medezeggenschap Scholen (WMS). Artikel 13 en 40 WPO bepalen dat de schoolgids informatie moet bevatten over de ouderbijdrage en het vrijwillige karakter ervan. In artikel 13 lid 1, sub c WMS staat dat de oudergeleding van de medezeggenschapsraad vooraf moet instemmen met de hoogte en bestemming van de bijdrage, dus vóórdat het bevoegd gezag een besluit neemt over de vaststelling of wijziging van de hoogte en de vaststelling of wijziging van de bestemming van de ouderbijdrage.

de ouderbijdrage wordt gebruikt als extra financiering voor het reguliere budget van de school, waarvoor de scholen al bekostiging ontvangen vanuit het Ministerie van OCW. Bij de meeste scholen, die de ouderbijdrage wel specificeren, wordt de ouderbijdrage gebruikt voor extra activiteiten. Bij sommige scholen blijft de vrijwillige ouderbijdrage beperkt tot een 'algemene' ouderbijdrage, die wordt gebruikt voor gezamenlijke extra activiteiten die op school plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld een sinterklaasfeest, een kerstviering, een suikerfeestviering, een carnavalsfeest, een sportdag of een talentenshow, etc. Deze scholen vragen hiernaast, op een later moment, vaak nog een extra bijdrage voor een schoolreis/-excursie of een schoolkamp. Andere scholen vragen bij aanvang van het schooljaar een hogere ouderbijdrage waarin vaak ook al een bijdrage voor een schoolreis of schoolkamp is opgenomen. Soms wordt ook de vergoeding voor tussenschoolse opvang (overblijven) meegenomen in de ouderbijdrage. In uitzonderingsgevallen worden in de ouderbijdrage zaken als kwaliteitsverbetering van het onderwijs, een ongevallenverzekering of de aanschaf van extra schoolmaterialen, zoals speeltoestellen, media-apparatuur of dure materialen voor handenarbeid, meegenomen. Of er wordt een extra bijdrage gevraagd voor kinderen die vanwege hoogbegaafdheid extra onderwijs krijgen.

De wijze van inning van de vrijwillige ouderbijdrage

Naast de hoogte en de invulling van de vrijwillige ouderbijdrage, verschilt ook de wijze, waarop basisscholen de ouderbijdragen innen. Dit varieert van een briefje met een verzoek tot contante betaling via een enveloppe tot een factuur met een verzoek om betaling via een bankoverschrijving of, in toenemende mate, via een machtiging voor automatische incasso. Meestal gaat het om betaling in één keer, soms is betaling in termijnen mogelijk. De inning wordt soms geregeld door de administratie, de directie of het bestuur van de school zelf, soms door een overkoepelende onderwijsorganisatie en, in toenemende mate, door een ouderraad, die soms een eigen stichting of vereniging vormt. Daar waar de inning van de ouderbijdrage aan de ouderraad wordt overgelaten, ervaren ouders met minimale financiële middelen vaak nóg meer druk om de ouderbijdrage te betalen. Veel van deze ouders vinden het al moeilijk om hun onmacht om de ouderbijdrage te betalen bespreekbaar te maken met de schooldirectie. Het bespreken hiervan met andere ouders (vanuit de ouderraad) ervaren zij vaak als een extra drempel. Ook de toonzetting van het verzoek tot betaling van de ouderbijdrage varieert per school en lijkt te verharden. Sommige scholen/ouderraden geven duidelijk het vrijwillige karakter van de gevraagde ouderbijdrage aan. Ze wijzen ouders met minimale financiële middelen op eventuele gemeentelijke regelingen of op een lokale Stichting Leergeld, met wie de school soms een samenwerking heeft. Maar er zijn ook scholen/ouderraden die de gevraagde vrijwillige ouderbijdrage presenteren als een verplicht nummer. Wordt deze bijdrage niet betaald, dan dreigen ze kinderen uit te sluiten van activiteiten. Er zijn zelfs gevallen bekend dat er incassobureaus worden ingeschakeld om de vrijwillige ouderbijdrage betaald te krijgen.

Schrijnende voorbeelden uit de praktijk

Onmacht van ouders om de ouderbijdragen te betalen leidt niet alleen tot stress bij de ouders, maar kan in de praktijk ook tot schrijnende situaties leiden voor de betrokken kinderen. Onze lokale Leergeld stichtingen worden geconfronteerd met voorbeelden hiervan. Zo kwam het voor dat een leerkracht in de klas op het schoolbord bijhield welke kinderen wel of niet mee konden op schoolkamp of schoolreis, omdat betreffende ouders wel of niet betaald hadden. Iedere schooldag kreeg dat rijtje namen weer aandacht. Eén van onze stichtingen kent voorbeelden van kinderen die met de Sinterklaasviering geen sinterklaascadeautje ontvingen, of die niet mee mochten op een schoolreisje en op school een alternatief programma aangeboden kregen. Ook zijn ons situaties bekend van kinderen die niet mee mochten op schoolreisje en bij vertrek uit de bus werden gehaald. De schaamte, stigmatisering, paniek, frustratie en het sociale isolement die dit soort situaties teweegbrengen bij de kinderen is zeer ongewenst!

Samenwerking met Stichting Leergeld

Onze Leergeld stichtingen ontvangen aanvragen van ouders om de ouderbijdragen te vergoeden. Een dergelijke aanvraag wordt bekeken vanuit de situatie van het kind: wordt het kind uitgesloten of buiten de groep gezet? Steeds vaker gaan de stichtingen met basisscholen in gesprek om hen ervan bewust te maken dat het niet betalen van de vrijwillige bijdrage vaak geen kwestie is van onwil, maar van onmacht vanwege het ontbreken van de financiële middelen hiervoor. Het is gelukkig onze ervaring dat veel scholen daarna constructief meedenken om oplossingen te vinden. Een vaak voorkomende uitkomst hiervan is een samenwerking tussen de school en de Stichting Leergeld. Daarbij helpt de lokale Stichting Leergeld via een inkomenstoets de basisschool vast te stellen welke kinderen uit gezinnen met minimale financiële middelen komen. Voor die kinderen scheldt de school vervolgens de 'algemene' vrijwillige ouderbijdrage kwijt. De lokale Stichting Leergeld vergoedt dan wel een eventuele schoolreis/-excursie of schoolkamp.

Oproep aan het basisonderwijs

- Communiceer correct, tijdig en volledig over de hoogte van de ouderbijdragen. Benadruk daarbij steeds het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage;
- Maak daarbij een helder overzicht van de verschillende kostenposten en de activiteiten die daarmee rechtstreeks samenhangen;
- Wees ervan bewust dat een deel van de leerlingen (gemiddeld 12/13%) opgroeit in minimagezinnen; bespreek dit met leerkrachten en binnen de oudergeleding en betrek daarbij wat de gevolgen daarvan zijn voor deze gezinnen en de kinderen;
- Ben kostenbewust ten aanzien van de selectie van extra activiteiten op school (vieringen, sportdagen) en buiten school (schoolreisjes, excursies, kampen) en beperk de kosten hiervoor, zodat alle kinderen kunnen meedoen;
- Communiceer ook bij de inning van de ouderbijdrage dat het gaat om een vrijwillige bijdrage; geef ouders daarbij de mogelijkheid om de bijdrage voor specifieke activiteiten wel/niet te voldoen. Geef ouders de gelegenheid het bedrag in termijnen te voldoen;
- Wijs ouders actief op de ondersteuningsmogelijkheden voor minima van een eventuele gemeentelijke regeling en/of van een lokale Stichting Leergeld;
- Leg geen druk op ouders, en zeker niet op leerlingen, wanneer zij de ouderbijdrage niet voldoen. Ga niet meteen uit van onwil! Vermijd dit onderwerp in de klas! Spreek leerlingen er niet op aan!
- Blijf als directie/bestuur zelf aanspreekbaar en verantwoordelijk voor de inning van de ouderbijdragen, ook indien de uitvoering een ouderraad of oudervereniging betrokken is;
- Zorg er als school (directie/bestuur) voor dat alle kinderen kunnen meedoen. Ben bereid de 'algemene' vrijwillige ouderbijdrage voor kinderen uit minimagezinnen kwijt te schelden en de kosten voor extra activiteiten te reduceren, waar mogelijk in afstemming met een lokale Stichting Leergeld.
- Sluit kinderen niet uit van activiteiten.

Tips aan ouders van minimagezinnen:

- Zet geen handtekening onder een volmacht voor een automatische incasso voor 'de' vrijwillige ouderbijdrage;
- Vraag om een specificatie van de ouderbijdrage in relatie tot de te betalen activiteiten en vraag om een keuzemogelijkheid bepaalde activiteiten wel/niet te betalen;
- Vraag bij uw gemeente na of er specifieke gemeentelijke regelingen zijn voor vergoeding of reductie van ouderbijdragen of schoolkosten en maak daar gebruik van;
- Ga in gesprek met de leerkracht, schooldirecteur of het schoolmaatschappelijk werk over de situatie dat u de ouderbijdrage niet kunt betalen en vraag hierbij naar de mogelijkheid van een reductie of kwijtschelding;
- Doe een aanvraag bij een lokale Stichting Leergeld.